

Rừng biến mất, không khí “đầu độc” Đông Nam Á: Việt Nam nằm trong nhóm chịu thiệt hại nặng nề

07:43 26/05/2026

Một nghiên cứu mới công bố trên tạp chí khoa học The Lancet Planetary Health số tháng 5/2026 cho thấy, sự thay đổi mục đích sử dụng đất tại Đông Nam Á trong gần hai thập kỷ qua đang khiến chất lượng không khí suy giảm nghiêm trọng, gây ra khoảng 13.000 ca tử vong và thiệt hại kinh tế tới 7,8 tỷ USD chỉ riêng trong năm 2018. Việt Nam được xác định là một trong những quốc gia chịu ảnh hưởng nặng nề nhất.

Phá rừng trở thành nguyên nhân hàng đầu

Theo nghiên cứu do Đại học Công nghệ Nanyang (NTU Singapore) dẫn đầu, các hoạt động như phá rừng, suy thoái rừng, mở rộng đất nông nghiệp và đô thị hóa tại Đông Nam Á từ năm 2001 đến 2018 đã góp phần làm gia tăng nồng độ các chất ô nhiễm nguy hiểm trong không khí.

Nhóm nghiên cứu sử dụng mô hình máy tính để phân tích tác động của thay đổi sử dụng đất và lớp phủ bề mặt đối với hai chất gây ô nhiễm chính liên quan đến các bệnh tim mạch và hô hấp là bụi mịn PM2.5 và ozone tầng mặt đất (O3).



Báo động đồ ô nhiễm không khí ở các đô thị lớn tại Việt Nam

Kết quả cho thấy, riêng trong năm 2018, những thay đổi này có liên quan đến khoảng 13.000 ca tử vong vượt mức – tức số người tử vong tăng thêm so với kịch bản không xảy ra biến đổi mục đích sử dụng đất.

Nghiên cứu chỉ ra rằng suy thoái và tàn phá rừng là nguyên nhân lớn nhất, chiếm gần 30% tổng số ca tử vong vượt mức nói trên.

Tiến sĩ Tingting Fang, đồng tác giả chính của nghiên cứu nhận định, rừng đóng vai trò như một “bộ lọc không khí tự nhiên” vô cùng quan trọng. Khi rừng bị chặt phá hoặc suy thoái, khả năng hấp thụ và loại bỏ các chất ô nhiễm trong khí quyển giảm mạnh, khiến bụi mịn PM2.5 và ozone dễ tích tụ hơn.

Theo Tiến sĩ Tingting Fang, việc mất rừng không chỉ làm suy giảm hệ sinh thái mà còn trực tiếp đẩy hàng triệu người vào nguy cơ cao mắc các bệnh hô hấp và tim mạch do ô nhiễm không khí.

Việt Nam nằm trong vùng chịu tác động nặng nề

Trong số các quốc gia Đông Nam Á, Indonesia, Việt Nam và Thái Lan ghi nhận mức tăng lớn nhất về số ca tử vong vượt mức liên quan đến ô nhiễm không khí do thay đổi sử dụng đất.

Tại Việt Nam, các khu vực chịu ảnh hưởng nghiêm trọng nhất tập trung ở Đồng bằng sông Cửu Long và Đồng bằng sông Hồng – nơi có mật độ dân cư cao, tốc độ đô thị hóa nhanh và áp lực lớn lên tài nguyên đất đai.

Các nhà khoa học cũng nhấn mạnh rằng hơn 60% thiệt hại đến từ các “hiệu ứng sinh địa lý”, tức việc thay đổi sử dụng đất đã làm biến đổi khí hậu cục bộ, khiến

mức độ độc hại của ô nhiễm không khí gia tăng đối với sức khỏe con người.

Không chỉ gây hậu quả về sức khỏe, ô nhiễm không khí do thay đổi sử dụng đất còn tạo ra gánh nặng kinh tế lớn cho khu vực.

Nghiên cứu ước tính tổng thiệt hại trong năm 2018 lên tới 7,8 tỷ USD, tương đương khoảng 0,1% GDP của toàn Đông Nam Á. Trong đó, khoảng 1,07 tỷ USD đến từ suy giảm năng suất lao động và 34 triệu USD là chi phí chăm sóc y tế.

Giáo sư Steve Yim, trưởng nhóm nghiên cứu cho rằng, các cuộc thảo luận về thay đổi sử dụng đất lâu nay chủ yếu tập trung vào khí hậu hoặc tăng trưởng kinh tế, trong khi tác động tới chất lượng không khí và sức khỏe cộng đồng chưa được quan tâm đúng mức.

Ông nhấn mạnh rằng việc quản lý đất đai hiệu quả hơn, đặc biệt là bảo vệ rừng và quy hoạch phát triển hợp lý, có thể mang lại đồng thời nhiều lợi ích như cải thiện chất lượng không khí, bảo vệ sức khỏe người dân và thúc đẩy phát triển bền vững trong khu vực.

Thiên Trường